

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมไปมาก ตั้งแต่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ซึ่งมีอัตราการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจสูงถึงร้อยละ 9 มีมูลค่าการส่งออกสินค้ามากกว่าปีละ 4 แสนล้านบาท และมีนักลงทุนจากประเทศต่าง ๆ จำนวนมากเข้ามาลงทุนในประเทศไทย จนเป็นที่คาดหวังกันว่าประเทศไทย จะเป็นแหล่งอุตสาหกรรมใหม่หรือประเทศนิคส์ (NICS) ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ (กษมา วรวรรม ฌ อยุธยา, 2535) ซึ่งยุคนี้เป็นยุคแห่งคลื่นข่าวสาร (สุรัฐ ศิลปอนันต์, 2533) ระบบข่าวสารและการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วมาก มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2533) ทำให้เกิดปัญหาการปรับตัวของประชาชน กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศจากเศรษฐกิจการเกษตรมาสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรม เป็นเหตุให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทมาสู่ความเป็นสังคมเมืองมากยิ่งขึ้น ทำให้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่แบบไทยดั้งเดิมต้องปรับเปลี่ยนเป็นการดำเนินชีวิตในรูปแบบสมัยใหม่อันมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยส่วนรวม (พรสวรรค์ เพชรแดง, 2535) โดยเฉพาะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท (ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2530)

จากผลการทบทวนประเด็นการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาทั้งหมดพอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาประเทศในช่วงแผนฯ 7 จะต้องให้ความสำคัญสมดุลย์กันระหว่างการพัฒนาในเชิงปริมาณ คุณภาพ และความเป็นธรรมในสังคมควบคู่กันไปเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน ดังนั้น จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. รักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมเพื่อให้การเจริญเติบโตเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีเสถียรภาพ

2. การกระจายรายได้และการกระจายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบท ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

3. เร่งรัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (พรสวัสดิ์ เพชรแดง, 2535)

จากวัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 จะเห็นได้ว่า วิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาการปรับตัวของสังคมไทย คือ การให้ การศึกษาแก่ประชาชน การศึกษาจะช่วยให้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดี สามารถยกระดับมาตรฐานการครองชีพ รู้จักแก้ปัญหา และใช้พลังความสามารถที่มีอยู่ในการพัฒนาตนเอง และสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ให้เจริญก้าวหน้าขึ้นได้ (ชิรวัดน์ นิจนตร, 2528) เพราะการศึกษาทำให้บุคคลเกิดความรู้ และความชำนาญเบื้องต้น อันเป็นทางนำไปสู่ความรู้อื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิต (สุธีร์ นนทะภา, 2526) นอกจากนี้ การศึกษายังช่วยทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนชนบทมากขึ้น ทำให้รู้ว่าลักษณะใดที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง และส่วนใดที่เป็นอุปสรรค ทั้งนี้เพื่อที่รัฐบาลจะได้ปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยไม่ต้องสูญเสียวัฒนธรรมในท้องถิ่นไปด้วย (รุ่งอรุณ ทิมชุมเหิธร และ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2532) การศึกษาทำให้สามารถริเริ่ม และพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ถูกต้อง สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้เงื่อนไขของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและยืดหยุ่นได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533) ดังนั้นการให้การศึกษาแก่ประชาชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรกระทำให้สำเร็จก่อนการพัฒนาใด ๆ เพราะจะเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ต่อไป (สุธีร์ นนทะภา, 2526)

การจัดการศึกษาสำหรับประชาชนในประเทศกำลังพัฒนาประเทศที่จะเป็นนิกรัล โดยปกติจะต้องมีประชากรวัยแรงงานที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาไม่น้อยกว่า 60% แต่ประเทศไทยขณะนี้ประชากรที่มีความรู้ในระดับมัธยมศึกษาเพียง 16% หรือ 20% เท่านั้น รัฐบาลได้พยายามขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กในวัยเรียนอย่างเต็มที่ซึ่งสามารถเพิ่มปริมาณผู้รู้หนังสือได้เพียง 70% ในทุก ๆ ปี ก็จะเพิ่มขึ้นเป็น 30% ซึ่งไม่ทันกับเหตุการณ์ (เกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา, 2535)

เพื่อความรวดเร็วจึงควรยกระดับการศึกษาของประชาชน ซึ่งสามารถกระทำได้ โดยการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่ เพราะเป็นวิธีการที่เร็วที่สุดในการเพิ่มผลผลิต คุณภาพของประชากร ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการศึกษาสำหรับเด็กนั้นต้องใช้เวลาอันยาวนานเป็นสิบ ๆ ปี เมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่จะได้รับ ซึ่งอาเธอร์ ดับบลิว เลวิน กล่าวว่าการศึกษาที่จัดให้แก่ผู้ใหญ่เป็นการศึกษาเพื่อปัจจุบัน ส่วนการศึกษาที่จัดให้แก่เด็กเป็นการศึกษาเพื่ออนาคต (Arthur W. Lewis, 1961) ซึ่งรัฐบาลได้พยายามขยายโอกาสทางการศึกษา แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังด้อยโอกาสในการที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยการเข้าศึกษาในระบบโรงเรียน (สุชาติ ธาดาธำรงเวช, 2533) การกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้ที่ขาด หรือด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะชนต่างวัฒนธรรม จึงจำเป็นอย่างมาก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรยึดหลักการให้การศึกษาดลอดชีวิตทันต่อเหตุการณ์ มีความต่อเนื่องและแพร่กระจายสู่กลุ่มเป้าหมายพิเศษ (สมประสงค์ วิทย์เกียรติ, 2534) ที่รัฐบาลกำหนดไว้ เช่น ชนกลุ่มน้อย คนพิการ เด็กกลุ่มด้อยโอกาสต่าง ๆ กลุ่มแรงงาน กลุ่มสตรี เป็นต้น (ไทยรัฐ, 14 มค.37 หน้า 8)

แต่เนื่องจากชนกลุ่มน้อย มีสภาพความเป็นอยู่ รายได้และการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ขาดความตระหนัก ความสำนึกในความเป็นคนไทยตลอดจนละเลยต่อหน้าที่อันพึงปฏิบัติต่อชาติ ดังนั้นการพัฒนาชนกลุ่มน้อยจึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาความเป็นอยู่ ทั้งด้านอาชีพ สังคม เศรษฐกิจ และด้านจิตใจ เพื่อให้เป็นพลเมืองไทยที่มีคุณภาพในสังคม สามารถช่วยตนเองและชุมชนได้เป็นอย่างดี (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2527) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการแก้ปัญหา ในแผนพัฒนาชนบท ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ว่า

การแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัวและชุมชน ดำเนินการโดยเน้นกลุ่มเป้าหมาย ประชาชนในชนบทที่ยังอยู่ในสภาพที่ช่วยตัวเองได้น้อย ให้มีโอกาสดำเนินการในเรื่องที่จำเป็นต่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเอง เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือตนเองให้มากขึ้น (ศูนย์ประสานงานพัฒนาชนบทแห่งชาติ, 2525)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่รัฐบาลให้ความสนใจในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก เนื่องจากภาคนี้ประชาชนมีฐานะความเป็นอยู่ ยากจนกว่าภาคอื่น ๆ และระดับการศึกษาก็อยู่ในระดับต่ำกว่าภาคอื่น (รุ่งอรุณ ทิมชุมเหิธร และ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2532) ซึ่งพบว่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประชาชนเพียงร้อยละ 20 เศษเท่านั้นที่เข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา (มารุต บุณนาค, 2530) นอกจากนี้ยังมีชนกลุ่มน้อยอยู่มากมาย เช่น ผู้ไทย แสก ไล่ โย้ย ย้อ กะเลิง เป็นต้น (สุรัตน์ วราจรัตน์, 2532)

ไล่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่น่าสนใจมาก เพราะพบว่าชาวไล่มีความรู้พื้นฐานต่ำ มาก (สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร, 2525) มีโรงเรียนในแหล่งชุมชนชาว ไล่้น้อยมาก หรือบางแห่งไม่มีเลย (ทรงวุฒิ สุธาอรุณ, 2533) และขาดความต่อ เนื่องทางการศึกษา ทำให้การพัฒนาทางการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมเกิด การหยุดชะงัก จึงทำให้มีชาวไล่ผู้ลืมนหนังสือและไม่รู้หนังสือเป็นจำนวนมากและสาเหตุ ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ชาวไล่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาประกอบกับฐานะ ทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีด้วยแล้ว จึงทำให้การพัฒนาด้านนี้ยังอยู่ในภาวะล้าหลังมาก (อำเภอคงหลวง, 2529) จากประมวลความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ยังสรุปได้ว่า "ภาษาถิ่นเป็นอุปสรรคในด้านการเรียนการสอนมากที่สุดคือ ภาษาไล่" (สำนักงาน ประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร, 2525:10) และนอกจากนี้ชาวไล่ยังเป็นกลุ่มชนที่มีการ ยอมรับนวัตกรรม เทคโนโลยีและความก้าวหน้าต่าง ๆ น้อยที่สุด แต่ไม่ได้หมายความว่าชาวไล่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเสียเลย เพียงแต่เปลี่ยนแปลงไม่มากนักเมื่อ เทียบกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่น ๆ (ทรงวุฒิ สุธาอรุณ, 2533)

จากที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น พบว่าชาวไล่มีการศึกษาน้อยมาก หรือไม่มี การศึกษาเลยและชาวไล่ยังมีปัญหาเรื่องการลืมนหนังสืออีกด้วย จึงทำให้ชาวไล่ไม่ได้ รับทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวอย่างกว้างขวาง การปรับปรุงคุณภาพชีวิตก็เป็น ไปตามธรรมชาติ ซึ่งไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวนี้อาจ ก่อให้เกิดปัญหาในการดำรงชีวิต การพัฒนาตนเอง และสังคมของชาวไล่ได้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สิ่งสำคัญ ที่สุดในการพัฒนาประเทศคือ คุณภาพของประชากร ซึ่งการสร้างคุณภาพของประชากร ทำได้โดยการให้การศึกษา (สามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น, ม.ป.ป.) การศึกษา

เพื่อให้ชาวโล้ได้มีโอกาสหาความรู้ สามารถอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น แก้ปัญหา ได้โดยกระบวนการอย่างมีเหตุผล อันจะเป็นหนทางในการแก้ปัญหา และเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เพื่อตอบสนองแนวความคิดดังกล่าวนี้ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จึงได้พิจารณาจัดโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จแก่ชาวโล้ แต่จากการศึกษาพบว่า ในสภาวะแวดล้อมของสังคมหนึ่ง ๆ บุคคลมีเหตุผลในการตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแตกต่างกันไป ตามแนวคิดพื้นฐานของแต่ละคน ซึ่งจากการศึกษาของทรงวุฒิ สุธาอรุณ (2533) พบว่า ชาวโล้จะเข้าร่วมโครงการฯ ใด ๆ ก็ตาม มีเงื่อนไขต่าง ๆ ดังนี้

1. เงื่อนไขเกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์ของชาวโล้ ชาวโล้มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เมื่อมีสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาขัดแย้งกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมเดิม ชาวโล้จะไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง
2. เงื่อนไขเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ การที่ชาวโล้มีรายได้น้อย ทำให้มีการศึกษาค่ำหรือไม่ได้รับการศึกษาเลย จึงทำให้โอกาสที่จะได้รับข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ น้อย การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ น้อยไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากระบบการสื่อสารของสังคมสมัยใหม่ ซึ่งการใช้การศึกษาและระบบเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนด แม้ทางราชการจะมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่ทันสมัยให้ ก็ไม่ได้ช่วยให้ชาวโล้เกิดการเรียนรู้ได้มากนัก เพราะไม่มีการศึกษาเป็นตัวเชื่อม
3. เงื่อนไขเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก สังคมของชาวโล้ถือว่าเป็นสังคมปิด แม้ว่าจะมีคนนอกสังคมของชาวโล้ไปมาหาสู่อยู่บ้าง แต่เป็นการติดต่อกันแบบทางเดียว คือ ชาวโล้ไม่นิยมมีความสัมพันธ์กับคนนอกสังคมทั่วไป
4. เงื่อนไขเกี่ยวกับระบบผู้นำ ผู้นำอย่างเป็นทางการมีอิทธิพลต่อความเชื่อและวิถีชีวิตของชาวโล้มาก ผู้นำของชาวโล้ในอดีตเป็นผู้มีความสามารถทางไสยศาสตร์และคาถาอาคม จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ชาวโล้ มีความเชื่อถือเรื่องผี และไสยศาสตร์ (สัมภาษณ์จากนายแต้ม ไพราชสูง, 2533) และผู้นำของชาวโล้ยังเป็นคนที่กลัวการเปลี่ยนแปลง ไม่กล้าเสี่ยง กล้าทดลอง ค่อนข้างอนุรักษ์แนวคิดเดิม ๆ ของกลุ่มตน จึงทำให้ชาวโล้มีลักษณะนิสัยดังกล่าว

5. เจื่อนไซเกี่ยวกับระบบการสื่อสาร สื่อที่สามารถทำความเข้าใจกับชาวโล่มากที่สุดในกระบวนการถ่ายทอดคือ สื่อบุคคล แต่สื่อนี้มีความสัมพันธ์กับชาวโล่น้อยมาก สื่อสิ่งพิมพ์นั้นแทบไม่มีความหมายเลย เพราะชาวโล่ส่วนใหญ่ไม่นิยมการอ่าน และอ่านหนังสือไม่ออก ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นชาวโล่จำนวนน้อยเท่านั้นที่มีสื่อชนิดนี้ จึงทำให้ได้รับข้อมูลไม่ทั่วถึง ประกอบกับไม่ชอบรับข้อมูลที่เป็นสาระอีกด้วย

ซึ่งสามารถสรุปเหตุผล ในการตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของชาวโล่ ย่อมขึ้นอยู่กับ ความต้องการส่วนบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ ความต้องการ ความทันสมัย อิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น และด้านสื่อมวลชนต่าง ๆ การศึกษาในเรื่องการตัดสินใจนี้ย่อมมีความสลับซับซ้อนขององค์ประกอบต่าง ๆ ไม่ได้เกิดจากปัญหาหรือเหตุผลใดเหตุผลหนึ่งโดยเฉพาะ อาจเกิดจากสาเหตุอื่น ๆ อีก อาทิเช่น เหตุผลด้านความต้องการทางการศึกษา ความต้องการผลประโยชน์ที่จะได้รับ เป็นต้น นอกจากนี้ เพศ อายุ เป็นต้น ยังเป็นอีกเหตุผลหนึ่งในการตัดสินใจ แต่เนื่องจาก เพศ อายุ และฐานะทางเศรษฐกิจมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ถูกต้อง แน่ชัด จึงควรศึกษาเปรียบเทียบเหตุผลในการตัดสินใจ โดยจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ และฐานะทางเศรษฐกิจอีกด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยว่า เหตุผลใดที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล่ เพื่อว่าบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำผลการศึกษานี้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาแนวทางส่งเสริมชาวโล่ให้มาเข้าร่วมโครงการอื่น ๆ ต่อไป ตลอดจนการนำข้อมูลที่ได้อามาเพื่อกำหนดหลักการ และกระบวนการอบรมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ประสบความสำเร็จต่อไปและเพื่อปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยไม่ต้องสูญเสียวัฒนธรรมท้องถิ่นไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในด้านความต้องการทางการศึกษา ความต้องการส่วนบุคคล ความต้องการความทันสมัย ความต้องการผลประโยชน์ที่จะได้รับ อิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น และด้านสื่อมวลชนต่าง ๆ

2. เพื่อเปรียบเทียบเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ และฐานะทางเศรษฐกิจ

สมมติฐานในการวิจัย

การเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อสังคมไทยในปัจจุบัน อันจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชาติอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการ ความสนใจของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง (ทองอยู่ แก้วไทรชะ, 2525) ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการ หรือกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นอันดับแรกก่อนขั้นตอนอื่น ๆ (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ และสมจิตร สร้อยสุรียา, 2520) เพื่อเป็นแนวทางในการจัดโครงการ หรือกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในพื้นที่ได้ตรงกับความต้องการ

และจากวัตถุประสงค์ในข้อ 2 ที่ว่า เพื่อเปรียบเทียบเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ โดยจำแนกตามเพศ อายุ และฐานะทางเศรษฐกิจ จึงทำการศึกษาตัวแปรดังกล่าวพบว่า

เพศ มีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศในด้านการศึกษา ในประเทศด้อยพัฒนา พบว่าจำนวนเพศชายมีโอกาสเรียนมากกว่าเพศหญิงทุกกลุ่มอายุ (ชูเพ็ญศรี วงศ์พุทธา, 2514) แต่โยธิน ใจชื่น (2527) ทำการวิจัยเรื่องปัญหาและความต้องการด้านการศึกษานอกระบบของประชาชน ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ พบว่าเพศหญิงต้องการการศึกษาระดับ 4 มากกว่าเพศชาย

ตัวแปร อายุ ซึ่งชุตินา เตมียสถิต (2526) กล่าวว่าชาวเขาเผ่าม้งที่สำเร็จการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ชั้นพื้นฐาน มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านสุขภาพ อนามัย และการวางแผนครอบครัว แตกต่างกันตามระดับอายุ ซึ่ง เก็บศรีสง่า (2528) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านของประชาชนในเขตชนบทพื้นที่ยากจน อำเภอโกกรภพระ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าประชาชนที่มีอายุมากจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือ

มากกว่า

ต่างกับการศึกษาของ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2526) ซึ่งได้กล่าวในภาพรวมว่า ผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกลุ่มเยาวชนที่มีอายุไม่มากนัก

ส่วนตัวแปร ฐานะทางเศรษฐกิจ พบว่าคนที่มียารายได้ต่ำอาจมองเห็นว่าการทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัวย่อมมีความสำคัญมากกว่า จึงตั้งใจแต่ทำงานอย่างเดียว โดยไม่สนใจการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม หรือสนใจน้อยแตกต่างจากผู้ที่มีรายได้สูง ดังจะเห็นได้จากผลงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2524) ที่ศึกษาพบว่างานวิจัยจำนวนมากให้ผลตรงกันว่าสาเหตุทางเศรษฐกิจเป็นเหตุผลสำคัญในการเข้าร่วมโครงการ

ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัย ดังนี้

1. เหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ของ ชาวโล้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความแตกต่างกันระหว่างเพศชายและเพศหญิง
2. เหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ของ ชาวโล้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความแตกต่างกันตามระดับอายุ
3. เหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ของ ชาวโล้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความแตกต่างกันตามฐานะทางเศรษฐกิจ

ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งได้ศึกษาเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ของนักศึกษาชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ในปีการศึกษา 2535 ในจังหวัดสกลนคร นครพนม และ มุกดาหาร
2. การศึกษาแนวทางการจัดโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง คือ

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ หมายถึง ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (ผู้จัดดำเนินการโครงการ) ผู้นำท้องถิ่น และผู้เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ หมายถึง แนวความคิด และทฤษฎีกระบวนการจัดโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ความเป็นมาของชาวโล้จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ

3. ประชากรที่ศึกษา คือ

3.1 ชาวโล้ที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ในปีการศึกษา 2535 ในจังหวัดสกลนคร นครพนม และ มุกดาหาร จำนวนทั้งสิ้น 303 คน

3.2 ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ คือ บุคคลที่รู้จัก รู้เรื่องความเป็นไปในสังคมโล้หรือชุมชนชาวโล้เป็นอย่างดี ซึ่งอยู่ในหมู่บ้านที่มีการเรียนการสอนโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ในปีการศึกษา 2535 จำนวนทั้งสิ้น 24 คน

4. ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

- 1.1 เพศ
- 1.2 อายุ
- 1.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) เป็นเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่

- 2.1 ความต้องการทางการศึกษา
- 2.2 ความต้องการส่วนบุคคล
- 2.3 ความต้องการความทันสมัย
- 2.4 ความต้องการผลประโยชน์ที่จะได้รับ
- 2.5 อิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น
- 2.6 ด้านสื่อมวลชนต่าง ๆ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำบางคำที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้ตรงกัน ผู้วิจัย
ขอกำหนดความหมายและขอบเขตของคำที่ใช้ในการวิจัยไว้ดังนี้

1. โครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวไร่ หมายถึง การจัดการศึกษาที่ช่วยให้นักศึกษา (ชาวไร่) ได้สามารถอ่านออกและเขียนได้ คิดเลขเป็น และให้ชาวไร่สามารถนำความรู้ที่ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน สามารถนำไปปรับปรุงชีวิต ความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น และรู้จักปรับตัวให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมและสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป

2. นักศึกษาโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ของชาวไร่ หมายถึง ชาวไร่ที่มาใช้บริการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร โดยเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวไร่ ประจำปีการศึกษา 2535

3. ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ หมายถึง บุคคลที่รู้จัก รู้เรื่องความเป็นไปในสังคมหรือชุมชนชาวไร่เป็นอย่างดี บุคคลกลุ่มนี้ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ประจำในหมู่บ้าน และผู้นำกลุ่มต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งบุคคลดังกล่าวนี้ ต้องอยู่ในหมู่บ้านที่มีการเรียนการสอนโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ในปีการศึกษา 2535 และเคยเข้ารับการศึกษานอกโรงเรียนโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ

4. เหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ หมายถึง ตัวแปรหรือกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์มีผลในการส่งเสริมให้ชาวไร่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ในที่นี้จำแนกออกเป็น 6 ด้านได้แก่ ความต้องการทางการศึกษา ความต้องการส่วนบุคคล ความต้องการความทันสมัย ความต้องการผลประโยชน์ที่จะได้รับ อิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น และด้านสื่อมวลชนต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ความต้องการทางการศึกษา หมายถึง ความต้องการของชาวไร่ที่จะพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าทัดเทียมผู้อื่น ให้สามารถปรับปรุงตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อจะได้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4.2 ความต้องการส่วนบุคคล หมายถึง ความต้องการทางกายภาพ ของชาวโล้เมื่อเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จอันได้แก่ ความพร้อม ในการฟัง ความสนใจ ประสบการณ์เดิม ที่นั่ง แสงสว่าง การคมนาคม เวลา และ ด้านสุขภาพ

4.3 ความต้องการความทันสมัย หมายถึง คุณลักษณะทางด้านจิตใจ ความนึกคิด ค่านิยม และพฤติกรรม อันได้แก่ การเป็นผู้มีความพร้อมในการยอมรับ ประสบการณ์ใหม่ ๆ มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีความเจริญทาง ความคิด มีการรับทราบข่าวสาร ทางด้านเวลา จะมีความสนใจต่ออนาคตมากกว่า อดีต มีเป้าหมายในชีวิตของตนเองที่จะทำอะไรอย่างมีประสิทธิภาพ มีการวางแผน ต่อการดำเนินชีวิตของตนเองและต่อกิจกรรมอื่น ๆ เชื่อในเรื่องต่าง ๆ อย่างมี เหตุผล มีความมุ่งมั่นในด้านการศึกษาและอาชีพ และมีความเคารพในสิทธิของผู้อื่น

4.4 ความต้องการผลประโยชน์ที่จะได้รับ หมายถึง ความคาดหวัง ของชาวโล้ที่จะได้รับผลประโยชน์บางประการ หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการการ ศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งได้แก่ ได้รับความรู้ใหม่ ๆ สามารถนำความรู้และ ประสบการณ์ที่ได้รับมาปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ได้รับความศรัทธา เชื่อถือจากชาวบ้าน เป็นที่รู้จักของคนในท้องถิ่นมากขึ้น เป็นแนวทางที่จะทำกิจกรรม อย่างอื่นในท้องถิ่นของตนต่อไป ตลอดจนการได้รับเกียรติบัตร

4.5 อิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น หมายถึง สื่อบุคคลในท้องถิ่นที่ มีอิทธิพลทำให้ชาวโล้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ สื่อ บุคคลดังกล่าวได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาสหรือพระภิกษุ ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ผู้ประสานงาน หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ตลอดจนครู เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง หรือผู้เฒ่า ผู้แก่ที่นับถือในหมู่บ้านของชาวโล้

4.6 ด้านสื่อมวลชนต่าง ๆ หมายถึง ประเภทของสื่อมวลชน เช่น จากหน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ของศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน หอกระจายข่าว ที่ อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน วิทยุ โทรทัศน์ โปสเตอร์ เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่มี อิทธิพล ชักจูงหรือโน้มน้าวให้ชาวโล้เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ

5. สถานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง ระดับรายได้ของชาวโล้ ต่อเดือน ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ระดับ ตั้งแต่ระดับรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาท ระดับรายได้ 1,001-2,000 บาท ระดับรายได้ 2,001-3,000 บาท จนถึงระดับรายได้มากกว่า 3,000 บาทขึ้นไป

6. สื่อบุคคล หมายถึง บุคคล เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ครูอาสาสมัครฯ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมอเหยา ญาติพี่น้อง เพื่อน เป็นต้น ที่มีอิทธิพลชักชวน หรือโน้มน้าวใจให้ชาวโล้เข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ

7. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง ภาคที่ชาวโล้อาศัยอยู่ ซึ่งอยู่ในจังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร เพียง 3 จังหวัดนี้เท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของชาวโล้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ต่อไป
2. นำผลการวิจัยไปประกอบการวางแผน และการดำเนินงานในการพัฒนาชนบทและเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปกระตุ้นกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
3. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะชาวโล้ ในด้านการศึกษา และจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ
4. เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ชาวโล้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้นต่อไปอีก เพื่อพัฒนาชุมชนและตนเองได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย